

lek. Kamil Janowski

NIEINWAZYJNE MARKERY STŁUSZCZENIA, WŁÓKNIENIA I ZAPALENIA WĄTROBY U DZIECI Z AUTOIMMUNIZACYJNYMI CHOROBYMI WĄTROBY

STRESZCZENIE

Wprowadzenie:

Przezskórna gruboigłowa biopsja wątroby w chorobach wątroby u dzieci stanowi obecnie złoty standard oceny uszkodzenia wątroby. Ograniczenia tej metody i jej inwazyjny charakter wymuszają nieustające poszukiwania nowych nieinwazyjnych metod diagnostycznych, zarówno obrazowych jak i surowiczych markerów, przydatnych w ocenie stopnia uszkodzenia wątroby.

Cel badania:

Celem badania była i) analiza przydatności wybranych surowiczych markerów: cytokeratyny 18 (CK18), kwasu hialuronowego (HA), czynnika różnicowania wzrostu-15 (GDF15), lamininy (LN), białka C3 (pro-C3), wskaźników FIB-4 i APRI, oraz ALT i AST w ocenie stłuszczenia, zapalenia i włóknienia wątroby, ii) zbadanie przydatności metod wieloparametrycznego rezonansu magnetycznego (mpMRI) i ilościowej oceny dróg żółciowych metodą rezonansu magnetycznego (MRCP+) w diagnostyce i monitorowaniu postępu choroby oraz iii) ocena metody MRCP+ w różnicowaniu autoimmunizacyjnego zapalenia wątroby (AIH) i autoimmunizacyjnego stwardniającego zapalenia dróg żółciowych (ASC), u dzieci z autoimmunizacyjnymi chorobami wątroby w porównaniu do biopsji wątroby.

Metody:

Analizy przeprowadzono na podstawie materiału zebranego częściowo w ramach wielośrodkowego prospektywnego obserwacyjnego badania klinicznego pt. 'Assessing Kids for Liver Inflammation and Fibrosis Using Non-invasive MRI (Kids4LIFE)' (ClinicalTrials.gov: NCT03198104, Grant Eureka Eurostars 2 E!10124).

Badanie podzielono na 3 etapy: analiza dotycząca nowych nieinwazyjnych markerów surowiczych i markerów wyliczanych na podstawie podstawowych testów laboratoryjnych (FIB-4 i APRI), analiza dotycząca techniki mpMRI oraz techniki MRCP+.

W badaniu przelizowano grupę chorych z AIH i ASC rekrutowanych spośród pacjentów Kliniki Gastroenterologii, Hepatologii, Zaburzeń Odżywiania i Pediatrii IPCZD w latach 2016-2020 w wieku 6-18 lat, u których wykonano podstawowe badania laboratoryjne oceniające czynność i zapalenie wątroby oraz biopsję wątroby.

W badanych grupach oceniano dodatkowo CK18, HA, GDF15, LN, pro-C3, FIB-4 i APRI oraz wykonano badania mpMRI z oceną cT1 oraz MRCP+ z ilościową oceną dróg żółciowych.

Uzyskane markery surowicze i obrazowe analizowano w porównaniu do oceny histopatologicznej bioptatów wątroby oraz grupy kontrolnej. U części pacjentów z AIH powtórzone badania biochemiczne, mpMRI i biopsję wątroby po 16.2 miesiącach (9-22 miesięcy) oraz oceniono dynamikę zmian histopatologicznych i parametrów mpMRI w czasie. Określono korelacje uzyskanych parametrów surowiczych i obrazowych ze stopniem nasilenia zmian histopatologicznych. Przeprowadzono analizę ROC z oceną nowych markerów w predykcji zmian histopatologicznych o dużym nasileniu (zapalenie zrazikowe i wrotne 2-3 st., włóknienie 2-4 st. wg Batts-Ludwiga, włóknienie 4-6 st. wg Ishaka). Porównano grupy z AIH i ASC oraz metodą krokowej regresji logistycznej wyselekcjonowano markery przydatne w różnicowaniu pomiędzy AIH i ASC.

Wyniki:

Stężenia GDF15, CK18, pro-C3, HA, LN były istotnie wyższe w grupie dzieci z AIH i ASC w porównaniu do grupy kontrolnej ($p < 0.001$). Potwierdzono pojedynczą korelację stężenia GDF15 ze stopniem zapalenia G wg Batts i Ludwiga ($R = 0.29$, $p = 0.019$). Nie znaleziono istotnych statystycznie korelacji stężenia CK18, HA, pro-C3 i LN ze stopniem włóknienia i zapalenia wątroby u chorych z AIH i ASC.

ALT korelowało istotnie z włóknieniem wg Ishaka ($R = 0.38$ $p = 0.001$), stopniem G i S wg Batts-Ludwiga (odpowiednio: $R = 0.59$ $p < 0.0001$; $R = 0.26$ $p = 0.03$), zapaleniem zrazikowym ($R = 0.38$ $p = 0.001$) oraz zapaleniem wrotnym ($R = 0.38$ $p = 0.001$). Dla AST potwierdzono analogiczne korelacje (odpowiednio: $R = 0.42$ $p = 0.0003$; $R = 0.54$ $p < 0.0001$; $R = 0.26$ $p = 0.03$; $R = 0.34$ $p = 0.0005$ i $R = 0.33$ $p = 0.005$).

Dla FIB-4 potwierdzono istotne korelacje z włóknieniem ($R = 0.39$ $p = 0.0009$), stopniem G i S wg Batts i Ludwiga (odpowiednio: $R = 0.26$ $p = 0.03$; $R = 0.24$ $p = 0.04$). Analogiczne korelacje potwierdzono dla APRI (odpowiednio: $R = 0.48$ $p < 0.0001$; $R = 0.47$ $p < 0.0001$; $R = 0.28$ $p = 0.02$).

Stężenia GDF15 i pro-C3 różniły się w zależności od stopnia nasilenia włóknienia. GDF15 był istotnie wyższy w podgrupie z włóknieniem stopnia 2-4 wg Batts-Ludwiga w porównaniu do podgrupy z włóknieniem 0-1 (mediana 774 ng/mL vs. 436; $p = 0.04$). Stężenie pro-C3 różniło się istotnie u pacjentów z niewielkim włóknieniem (0-1 wg Ishaka), pośrednim (2-3) i znacznym (4-6) (mediana; odpowiednio: 33.8 ng/mL vs. 28.4 vs. 28.5; $p = 0.02$). Stężenie LN było wyższe u pacjentów z zapaleniem wrotnym st. 2-3 w porównaniu do chorych z niewielkimi zmianami zapalnymi st. 0-1 (mediana 481 ng/mL vs. 277; $p = 0.04$).

Nie stwierdzono istotnych różnic w zakresie pozostałych parametrów surowiczych w zależności od nasilenia zmian histopatologicznych.

Spośród nowych markerów surowiczych GDF15 cechowało się największym polem pod krzywą w analizie ROC w predykcji włóknienia st. 2-4 wg Batts-Ludwiga (AUC=0.65, $p = 0.03$, czułość 0.76, swoistość 0.38), podczas gdy LN była markerem o najwyższym AUC=0.63 w

predykcji zapalenia wrotnego st. 2-3 ($p=0.03$, czułość 0.53, swoistość 0.73). W predykcji zapalenia zrazikowego 2-3st. GDF15 i HA miały najwyższą wartość AUC (dla GDF15: $AUC=0.65$, $p=0.03$, czułość 0.73, swoistość 0.55; dla HA: $AUC=0.65$, $p=0.02$, czułość 0.87, swoistość 0.52).

Dla ALT w nasilonym włóknieniu wg Batts-Ludwiga AUC wynosiło 0.68 ($p=0.005$, czułość 0.82, swoistość 0.49), w zapaleniu zrazikowym $AUC=0.77$ ($p=0.0001$, czułość 0.41, swoistość 0.93). AST w predykcji nasilonego włóknienia $AUC=0.69$ ($p=0.003$, czułość 0.82, swoistość 0.49), a w zapaleniu zrazikowym $AUC=0.8$ ($p=0.0003$, czułość 0.37, swoistość 0.92).

Dla APRI, AUC w predykcji nasilonego zapalenia zrazikowego wynosiło 0.78 ($p=0.0003$, czułość 0.37, swoistość 0.96), a dla włóknienia $AUC=0.71$ ($p=0.001$, czułość 0.79, swoistość 0.54).

Dla FIB4, AUC w predykcji nasilonego zapalenia zrazikowego wynosiło 0.75 ($p=0.0007$, czułość 0.43, swoistość 0.92), a dla włóknienia wynosiło 0.63 ($p=0.045$, czułość 0.91, swoistość 0.47).

Z uwagi na bardzo małą częstość występowania stłuszczenia wątroby w grupie badanej, przydatność ALT, AST, APRI, FIB-4 i nowych markerów surowiczych w ocenie stłuszczenia wątroby w AIH i ASC nie mogła zostać wiarygodnie oceniona.

Wartość cT1 była istotnie wyższa u chorych z AIH w porównaniu do grupy kontrolnej ($876.65\pm 71\text{ms}$ vs. $714.86\pm 33.02\text{ms}$, $p<0.01$). U wyjściowo nieleczonych pacjentów z AIH potwierdzono cechy uszkodzenia wątroby i obecności zmian zapalnych w porównaniu z grupą kontrolną. U większości pacjentów, u których po leczeniu potwierdzono zmniejszenie stopnia nasilenia zapalenia i włóknienia, nastąpił istotny spadek wartości cT1 (od średniej 876 do 745 ms, ($p=0.0002$) w ocenie kontrolnej po 16.2 miesiącach (9-22 miesięcy). U sześciu pacjentów stwierdzono obecność włóknienia w biopsji wątroby oraz podwyższony cT1 w mpMRI (wskazujący na obecność włóknienia i zapalenia) pomimo remisji biochemicznej (normalizacji ALT, AST i IgG).

cT1 korelował istotnie z włóknieniem wg Batts-Ludwiga ($r=0.38$, $p=0.001$), zapaleniem zrazikowym ($r=0.32$, $p=0.016$) i wrotnym ($r=0.35$, $p=0.008$).

AUC dla cT1 w predykcji włóknienia ≥ 2 st. wg Batts-Ludwiga wynosiło 0.59 (czułość 0.28, swoistość 1, $p=0.162$), w zapaleniu wrotnym ≥ 2 st. $AUC=0.63$ (czułość 0.33, swoistość 0.96, $p=0.04$), w zapaleniu zrazikowym ≥ 2 st. $AUC=0.71$ (czułość i swoistość 0.67, $p=0.03$) u chorych z AIH i ASC.

19 parametrów uzyskanych z MRCP+ korelowało z parametrami biochemicznymi ($0.29\leq r\leq 0.43$, $p<0.05$). GGTP i parametry MRCP+ były istotnie wyższe w grupie dzieci z ASC w porównaniu do grupy dzieci z AIH. Najlepszy wieloczynnikowy model rozróżniający chorych z

ASC i AIH utworzyło połączenie parametrów: całkowita liczba przewodów oraz suma względnego nasilenia zwężeń i poszerzeń dróg żółciowych, z wysoką wartością AUC: 0.91 (95% CI 0.78–1).

Wnioski:

Przeprowadzona analiza wykazała ograniczoną przydatność GDF15, LN i HA w ocenie uszkodzenia wątroby u dzieci z AIH i ASC. Aktywność ALT i AST oraz parametry APRI i FIB-4 umiarkowanie odzwierciedlają zmiany histopatologiczne wątroby (nasilone włóknienie i zapalenie zrazikowe) u dzieci z AIH i ASC. CK18 i pro-C3 nie są przydatne w ocenie zapalenia i włóknienia wątroby u dzieci z autoimmunizacyjnymi chorobami wątroby. Mimo potwierdzonych zależności poszczególnych serologicznych markerów ze stopniem nasilenia zmian histologicznych, ich przydatność mierzona czułością i swoistością wydaje się być ograniczona w praktyce klinicznej.

Po raz pierwszy oceniono metodę mpMRI u dzieci i wykazano możliwość wykorzystania tej techniki w nieinwazyjnej ocenie podstawowej aktywności autoimmunizacyjnej choroby wątroby u dzieci. Wyniki wskazały na związek między cT1 a wybranymi cechami histologicznymi choroby (zapalenie wrotne i zrazikowe). Wykazano, że cT1 można wykorzystać jako dodatkowy biomarker do oceny aktywności choroby i uszkodzenia wątroby przydatny w monitorowaniu leczenia. Badanie zidentyfikowało mpMRI jako potencjalne narzędzie do nieinwazyjnego monitorowania AIH i uzasadnia przyszłe prospektywne badania kliniczne w celu pełnego zbadania użyteczności tej metody w praktyce klinicznej.

Udowodniono, że, metoda ilościowego obrazowania dróg żółciowych MRCP+ dostarcza licznych danych ilościowych, które można wykorzystać do oceny drzewa żółciowego oraz które mogą skutecznie wykazać różnice między pacjentami z ASC a pacjentami z AIH. Łącząc dane ilościowe MRCP+ osiągnięto korzystny model różnicujący chorych z ASC i AIH. Dalsze rozwijanie metody MRCP+ może stanowić istotne wsparcie technik radiologicznych w diagnostyce i monitorowaniu autoimmunizacyjnych chorób wątroby u dzieci.